

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 37 Volume: 8 Issue: 37

Nisan 2015 April 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GABRIEL MARCEL'E GÖRE SAVAŞ NEDENİ OLARAK SOYUTLAMA RUHU THE SPIRIT OF ABSTRACTION AS A CAUSE OF WAR FOR GABRIEL MARCEL

Emel KOÇ*

Öz

Modern dünyada insani, toplumsal ve manevi neredeyse hiçbir şey bilimsel-teknojik gelişmeler kadar belirleyici bir role sahip olmamıştır. Günümüzde bilimsel-teknojik gelişmelerin baş döndürücü bir hıza ulaşması insanoğlunu bu gelişmelerin ortaya çıkardığı savaş, nükleer tehlike, çevre sorunları, insanın ontolojik anlam ve değerini yitirmesi gibi pek çok sorunla yüz yüze getirerek, onu bilim ve teknolojinin anti-etik bir tutum sergileyip sergilemediğini sorgulamaya yöneltmiştir. Bu doğrultuda Fransız filozof Gabriel Marcel, bilim ve teknolojinin getirdiği ve götürülmesine ilişkin çarpıcı bir değerlendirme yapmıştır. Marcel, savaş, soyutlamanın yanlış kullanımı olan "soyutlama ruhu" dediği tavrı ile ilişkilendirerek değerlendirir. Marcel'e göre, soyutlama ruhu köklerini tutkulara bulur. Tutkular ise arzu ve açgözlülükle beslenirler. Marcel soyutlama ruhunun hınç ve tutkuya dayalı yönlerinin bilincine varılır varılmaz onun yalnızca fanatik eğilimlerin değil, şiddetin ve en şüpheli savaş etkenlerinin arasında yer alabileceğini anlamının olanaklı hale geldiğini ifade eder.

Anahtar Kelimeler: Somutluk Ruhu, Soyutlama Ruhu, Ontolojik İtibar, İndirgeme Teknikleri, Savaş.

Abstract

In Modern world, anything humane, social and spiritual has almost never had a decisive role as scientific and technological developments did. The dazzling pace of scientific and technological developments has made human beings subject to many problems such as war, nuclear hazard and environmental problems and resulted in a loss of his ontological meaning and value, and also led him to question whether science and technology display an anti-ethic attitude. In this vein, Gabriel Marcel, a French Philosopher, made striking evaluations with regard to advantages and disadvantages of science and technology. Marcel, consider war in relation to the attitude that he calls "abstraction spirit" which is a misuse of abstraction. For Marcel, "the spirit of abstraction has its origins in the passions". Passions are fed by desires and greed. Marcel expresses that, once we figure out the aspects of the spirit of abstraction based on grudge and passion, we can understand that it can count as a factor for fanatic tendencies and violence and as a reason for war.

Keywords: Spirit of concreteness, Spirit of abstraction, Ontological dignity, Techniques of degradation, War.

Giriş

Modern dünya genel eğilimi itibarıyla insanın ve insan yaşamının ontolojik değerinin indirgendiği, gerçekliğin bilimsel-teknojik ve fonksiyonel düşünce bağlamında "niceliksel" ve "kontrol edilebilir" bir çerçeveye yerleştirilmeye çalışıldığı bir dünyadır. Böyle bir dünyada insani, toplumsal ve manevi neredeyse hiç bir şey bilimsel ve teknojik gelişmeler kadar belirleyici bir role sahip olmamıştır.

Bu durum şüphesiz insanoğlunun, XVII.y.y.daki Bilimsel Devrimin ve onu takriben 150 yıl aralıkla izleyen Endüstri Devriminin beraberinde getirdiği bilimsel-teknojik keşifleri kendisini mutluluğa ve refaha götüreceği yegâne yol olarak görmesiyle doğrudan ilintili olmuştur.

Ancak II. Dünya Savaşı'nda Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan bombalar ve o günden bugüne dünya üzerinde farklı bölgelerde varlığını sık sık hissettiren savaşlar, nükleer tehlike, ekolojik dengenin bozulması, organik yaşamın tahribatı, nüfus yoğunluğu, doğal kaynakların hızla tüketilmesi, açlık, tedavisi mümkün olmayan hastalıklar, bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili sorunlar, şiddet ve suç oranlarındaki artış, değerler bunalımı, insanın ontolojik anlam ve değerinin indirgenmesi gibi kendini farklı biçimlerde gösteren ve fiziksel- tinsel yozlaşmanın belirtisi olan pek çok problem, bilim ve teknolojinin karşıt iki yönünün olup olmadığını ve onların anti-etik bir tutum sergileyip sergilemediğini her geçen gün daha sorgulanabilir hale getirmiştir.

*Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi A.B.D.

İçinde bulunduğumuz gelişim aşamasında şüphesiz bilim ve teknolojiye körü körüne saldırmak gülünç olacaktır. Zira bilim ve teknolojinin kendiliğinden dünyamız ve insanlık için bir tehdit unsuru oluşturabileceğini düşünmek yanıltıcıdır. Bilgiyi üreten ve uygulama alanına aktaran insan olduğu için tehdit unsuru oluşturan, bilim ve teknolojinin bizzat kendisi olmayıp, onların "bilinçli bir varlık olan insan" tarafından kullanım biçimidir. Bu sebeple çağımızda insana yönelik en büyük tehdit yine insanın sorumsuzca yapıp etmelerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Hal böyle olunca, bugün ulaşılmış olan "teknik olmayan her şeyin adeta elimine edildiği" bir tarihsel gelişim aşamasında temel problem bilim ve teknolojinin gerekliliğini sorgulamak olmayıp, teknolojinin olumlu ya da olumsuz amaçlar için kullanılabilir bir araç olduğuna ve XIX.y.y.da teknik gelişmenin belirleyici nedeni olan bilimin, yüzyılımızda adeta "teknik kölesi" (Ellul, 2003:54) haline gelmeye başladığına dikkat çekerek, teknolojik başarıları toplumsal amaçlarla uyumlu hale getirmenin yollarını aramaktır.

Bu doğrultuda ahlâki sorumluluk taşıyan pek çok düşünür bilim ve teknolojiyi ciddi bir değerlendirme süzgecinden geçirerek onların "hangi amaçlara hizmet etmek üzere kullanıldıklarını" sorgulamışlardır. Bu düşünürler arasında anılması gereken bir isim de Fransız filozof Gabriel Marcel(1889-1973)'dir. Varoluş felsefesinin teist kanadına mensup olan ve çalışmalarında fenomenolojik yöntemi esas alan Marcel, bilim ve teknolojinin getiri ve götürülerine ilişkin çarpıcı bir değerlendirme yapmıştır.

MARCEL'İN FELSEFİ EĞİLİMİ: SOMUT FELSEFE

Marcel'in temsilcisi olduğu varoluş (existence) felsefesi, insanı merkeze alarak onun anlaşılmasını konu edinen bir felsefedir. İlgili noktasını varoluşun oluşturduğu bu felsefede insan, özü önceden belirlenmemiş "bir varlık durumu", "bir varoluş" olarak ele alınmakta, yaşamakta olduğu "durum içerisinde" somut bir birey olarak kavranmaya çalışılmaktadır. İnsan durum içinde olandır ve o "öncelikle dünyadaki somut durumuna gömülmüş" (Blackham, 2005:73) olarak anlaşılacak durumundadır. Hal böyle olunca felsefenin temel görevi, durum içinde bulunanı betimlemektir. Bu görev başlangıç noktasını yaşamdan alması ve yaşamdan çıkarılan sonuçlarla yoluna devam edebilmesi anlamında fenomenolojik bir görevdir, yani felsefi düşünce somut durumla varoluşsal bağlılığını sürdüren bir düşünce olmak durumundadır. Ancak durum içindeki insanın kendi orijinalitesi içinde yaşadığı aşk, umut, umutsuzluk, sadakat, ihanet, yalnızlık gibi tecrübeleri "soyutlamalar" ve "genellemeler" yoluyla ifade edilmeye uygun değildir.

Bu sebeple Marcel, yaşanmış tecrübelerin önemini kavradığı andan itibaren, sistematik araştırmadan, sistem inşa etmekten ve diyalektik tarzda felsefe yapmaktan uzak durarak kendi ifadesiyle "somut felsefe" (concrete philosophy) yapmaya yönelmiştir.

Tüm dikkatini "somut bireye" yönelten ve "soyut özne" kavramıyla mücadele eden Marcel'e göre somut felsefe yapmak, "burada ve şimdi" (hic et nunc) felsefe yapmaktır. Somut felsefe bireyin kendi durumunun biricikliği içinde yaşadığı ve nihai noktada "metafizik bir değere"(Reneaux, 1994:79) ve derinliğe sahip olan kişisel tecrübelerini konu edinir ve bu tecrübeleri soyut ve rasyonel bir sistem ile bütünleştirebilmenin ya da onları "izm"ler içerisinde hapsedebilmenin mümkün olmadığı esasına dayanır.

Her "izm" bir yandan soyut bir sistem şüphesi taşıdığı, diğer yandan da en kapsayıcı anlamıyla düşünülen tecrübeyi kuşatamama riskini beraberinde getirdiği için Marcel, akademik anlamda felsefe yapmaktan uzak durmuş, "bir sisteme sahip olma" (Marcel, 1973:252) düşüncesinin kendisini rahatsız ettiğini her fırsatta dile getirmiştir. Bu suretle Marcel'e göre somut felsefe ifadesi gerçek anlamını belli bir akademizm türünü içeren her "izm" in ilke itibarıyla reddedilmesinde bulmuştur.

Zira bir sistem kapalı bir bütünlüğü, tam bir içkinliği ifade ettiği, oysaki varoluş (existence) aşkınlık ile karakterize edildiği için (Marcel, 1964a:250) Marcel, "varoluş" ile "soyut düşünce" arasında ölesiye bir çekişmenin olduğunu, soyut düşüncenin hakim olduğu yerde varoluşun değer itibarıyla indirgenildiğini düşünerek somut felsefenin önemine vurgu yapmıştır.

Marcel'e göre somut felsefe "düşünen düşünce"nin (penséepensante) felsefesidir. Düşünen düşünce kavramı, "kavramlaştırıcı düşünce" (penséepensée) kavramına karşıt bir pozisyon sergiler. Kavramlaştırıcı düşünce düzeyi, birinci refleksiyon düzeyi olup, özel bilimlere ait düzeydir. Somut bir felsefede kavramlaştırıcı düşüncenin temel fonksiyonu, kendisini hiçbir biçimde reddetmeyen ya da inkar etmeyen, ancak bir aşma faaliyeti olarak gösteren "düşünen düşünce" için bir zemin oluşturmaktır.

Kavramlaştırıcı düşüncenin aksine düşünen düşünce, yalnızca sürekli tehlike içinde yol alan akrobatik hareketlerle başarılabilir (Marcel, 1964b:13). Varlığımızın derinliklerindeki yaratıcı gerilimi sürekli tazelemeksizin somut felsefeden söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla en genel anlamda bir

soyutlamayla, devamlı bir huzur arayışıyla soyut düşünce merdivenini kullanarak çıkılabilecek hiçbir nihai tarafa yoktur ve olamaz.

"Düşünen düşünce" ancak Varlık'la kesintisiz bir iletişimin sağlandığı bir durumda, aralıksız yenilenmek suretiyle geliştirilebilen bir düşüncedir (Marcel, 1964b:13). Bir kereliğine başarılmış, olmuş bitmiş sonuçlarla düşüncesini sınırlamayan Marcel için somut felsefe yapmak bir dizi mantıksal, epistemolojik, metafizik arguman sunmaktan çok, "kendini gerçekleştirme yolunda" bir durumdan diğerine hareket halindeki insanı kavrayabilmek amacıyla adeta bir keşif yolculuğuna çıkmaktır.

Marcel'i somut felsefe yapmaya yönlendiren temel sebeplerden biri şüphesiz idealizmle olan mücadelesi olmuştur. Felsefi kariyerinin başlangıç evresinde idealizme ilgi duyan Marcel, zaman içinde bir yandan, I. Dünya Savaşında Kızılhaç Örgütünde aldığı görevin de etkisiyle olsa gerek, idealizmin soyut ve evrensel bir düşünce olarak insan varoluşunun somut yönlerini yansıtamadığını, "insan ve dünyayı yapaylaştırdığını" (Blackham, 2005:72) diğer yandan ise insanı insanlıktan uzaklaştıran tekniğin idealizme dayandığı ve idealizmden kaynaklandığını düşünmesi sebebiyle, idealist düşünceden uzaklaşmış, varoluş ile karakterize edilen bireysel insanın her tür soyutlamadan "öncelikli" olduğuna dikkat çekmiştir.

Böylece Marcel'in somut felsefesi varlığın birincil, bilginin ikincil bir konumda olduğu düşüncesiyle bilgi karşısında varlığın önceliğini vurgulayarak işe başlamış; hareket noktası olarak bedene bürünmeyi (incarnation) esas almış; soyutlamalar ve genellemelerle ifade edilmesi mümkün olmayan "özgün varoluş tecrübelerini" konu edinmiştir. Marcel, soyutlama ve objektifleştirme eğiliminin bilimsel ve problematik düşünceye özgü bir yaklaşım biçimi olduğunu ve "varlık"ı bir obje gibi düşünmenin imkansızlığını belirterek, bu doğrultuda "problem" (problem) ve "sır" (mystery) ayırımından ve onlarla ilişkilendirdiği "birinci refleksiyon" (primaryreflection) ve "ikinci refleksiyon" (secondaryreflection) olmak üzere iki tip refleksiyon biçiminden söz etmiştir. Dolayısıyla Marcel felsefesi açısından varlığı, objektif değerlendirme esasına dayalı bir problem olarak değil, bir sır olarak kavramayı öğrenmek hayati bir önem arz etmiştir.

Problem, Marcel'e göre, yol boyunca karşılaşılan, önümde yer alan bir şeydir (Marcel, 1952a:66-67). Problem, problemi ortaya koyanın tamamıyla dışındadır. Problem, kendimi, ondan ayırarak çözmeye kalkıştığım şeydir. Başka bir deyişle, bir problemi, problem olarak belirleyen şey objektif oluşudur. Bir problem ele alınışı itibarıyla "kişisel olmayan" bir tekniği gerektirir ve uygun teknikleri kullanan ve doğru yolu izleyen herkes tarafından çözülebilir. Dolayısıyla problemin özünü açık seçik ortaya konulabilmesi ve ayrıntılanabilmesi oluşurur.

Oysaki bir sır, problem alanının aksine, bizzat angaje olduğum, içine dahil olduğum, katıldığım bir gerçekliktir. Sır'da özne ile nesne iç içe geçmiş, karşılıklı olarak ilişkili bir bütün oluşturmuşlardır. Bu sebeple sır, beni saran ve kuşatandır.

Sır dünyası, ben'den tamamen ayrı olan problematik dünyanın aksine, kendimi bir insan olarak tamamıyla bağlanmış bulduğum yerdedir. (Marcel, 1952a:67) Bu bağlanma, diğer bir deyişle katılım (participation) soyut düşüncenin konusu olamaz. O, problemler dünyasının ötesinde yer bulur. Meta-problematiktir. Daha net bir ifadeyle, bir sır, öyle bir problemdir ki, kendisine verilmiş olanların sınırlarını aşar, onları kuşatır, böylece kendisinin problem olma halinin üzerine yükselir. Bir sır, mantıksal ve psikolojik olarak değeri düşürülmek suretiyle bir problem haline getirilebilir. Ancak bu, Marcel'e göre, son derece hatalı olan ve kaynağı bir tür zeka bozukluğunda aranması gerekebilecek bir ele alış biçimidir. (Marcel, 1997:117,171).

Zira bir problemin aksine, bir sırrı karakterize eden şey, ayrıntılanamaması ve objektifleştirilememesidir. (Muşta, 1998:52). Dolayısıyla somut olan, problem olarak değil, bizzat yaşanan ve içsel olarak tecrübe edilen bir sır olarak anlaşılacak durumundadır. Sır, bilimsel bilginin kriterleri doğrultusunda ne düşünülebilir ne tasavvur edilebilir ne de ispat edilebilir. Ne hesabı çıkartılabilir, ne de belirlenebilir. Sır, ancak duyulur ve yaşanarak doğrulanabilir; tanınır ve yaklaşılabılır; özgürlüğe bağlı ve imana benzeyen bir tür somut sezgi ile bilinebilir (Reneaux, 1994:81-82).

Görülebileceği üzere, kendi varoluşumuz ve deneyimlerimiz söz konusu olduğunda "nötr bir gözlemci" ya da seyirci varsayımı tamamen yanıltıcı olacaktır. Seven, umut eden, iman eden bir bireysel ben'in sevgi, umut, iman gibi tecrübeleri objektif kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi mümkün olmayan birer sır'dır ve her sır örneği temel olan Ontolojik sırrın/Varlık Sırrı'nın tekil bir görünümüdür. Bu sebeple Marcel'e göre, bir problem, birinci refleksiyonla ilişkilendirilebilirken, bir sır ikinci refleksiyonla ilişkilendirilmek durumundadır.

Birinci refleksiyon, esas itibarıyla deneysel güçlükleri bir problem olarak ele almayı amaçlayan "problem çözücü" bir düşünme biçimidir. Tümel, soyut, objektif ve doğrulanabilir olan bir bilgiye yönelen

birinci refleksiyon, objeleri çeşitli bilimlere parçalayarak "önüne ilk konulan tecrübe birliğini çözme eğilimi" (Marcel,2001:83) gösterir. Birinci refleksiyon, bir objektifleştirme faaliyetidir. Doğrulanabilir ve objektif olan bir bilgiyi araştırması sebebiyle ister istemez soyuttur ve düşünen ile objesi arasında kısmi bir ilişkiyi içerir. Başka bir deyişle, bu tür bir refleksiyonda obje, soru soranın amacını yansıtan sorulara ve kategorilere boyun eğmeye zorlanmaktadır.

"Birinci refleksiyonun çok farklı biçimleri vardır. Muhtemelen, düşünen ile varoluşsal dünyanın hiçbir biçimde ilgisinin kurulmadığı soyut matematiksel ya da mantıksal düşünceler olan paradigmlar veya bir teorinin doğrudan doğruya uygulanabilmesinin dikkate alınmadığı pür bilim bunlar arasındadır. Çeşitli bilim dallarına ilişkin uygulamalı teknikler de aynı zamanda bu düşünce tipinin açık örnekleridir. Sağduyu, objektif hale getirme ve problem çözme eğilimi sergilediğinde, benzer şekilde bir birinci refleksiyon biçimi" (Keen, 1967:19) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bedeni (body) objektifleştirerek onu "ben" (self) den ayıran bir felsefe olan Kartezyen felsefe de birinci refleksiyondan türeyen bir felsefedir.

Birinci refleksiyonun ya da soyut düşüncenin birbirinden kopuk belirlemeleri üzerinde çalışan ikinci refleksiyon ise, "...ihtiyatsız bir analizin parçalara ayırdığı yaşayan bir dokuyu tüm sürekliliğiyle yeniden inşa etmekten ibaret..."(Marcel, 1952b: 334) olup, birliği sağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Felsefi sorgulamanın yüksek bir enstrümanı olan ikinci refleksiyon, birinci refleksiyonun genelleme, soyutlama, kategorileştirme eğilimlerine karşı somut varoluşun haklarını korumak, "varlığın sırlı bütünlüğünü" muhafaza etmek durumundadır. Zira Marcel'e göre varlık tüketilemez bir sır'dır. Tanımı itibarıyla her türlü tekniği aşan sırrı karakterize eden şey, çözülebilir olmaması değil, objektifleştirilememesidir. Çünkü varlıkla ilgili objektif olarak geçerli bir yargı mümkün değildir.

BİRİNCİ REFLEKSİYON VE SOYUTLAMA RUHU

Marcel'e göre, birinci ve iki refleksiyon insan bilgisinin karşılıklı olarak birbirini tamamlayan iki yönüdür ve bilgi elde etme sürecinde birinci refleksiyon önemli bir role sahiptir ancak buna rağmen birinci refleksiyonunsuistimal edilerek kullanımı halinde ciddi tehlikeler baş gösterebilir.

Marcel'e göre, Rönesanstan itibaren Modern doğa bilimiyle ve bu bilimin şekillenmesine katkıda bulunan görüşleri felsefesinde bir senteze ulaştırarak "bilgi için şüphe edilmez temeller bulmaya çalışan" Descartes düşüncesiyle ve özellikle de Kant'ın Kopernik Devrimi olarak nitelendirilen çalışmalarıyla "insanı merkeze alan yeni bir dünya tasarımı" oluşmaya başlamıştır. Bu tasarımda insan, öncelikle bir varlık olarak değil, "epistemolojik fonksiyonların bir karmaşası" olarak düşünülmüş ve somut insan varlığı, bilimin aktif girdabında yutulmuştur. (Marcel, 1964b:30) Modern felsefeye damgasını vuran Descartes'ın ünlü "cogitoergosum" yani "düşünüyorum öyleyse varım" önermesiyle "ben"in öncelikle "düşünen bir şey" olduğunun altı çizilerek, onun somut tecrübeleri göz ardı edilmiş, ben (zihin) ile ben-olmayan (madde, doğa, beden) arasında onarılmaz bir uçurum oluşturulmuştur.

Oysaki Marcel'e göre, somut bir varlık olarak insanın "ben varım" iddiası Descartesçı yaklaşımın "ben düşünüyorum"unun aksine "ben, dünya içerisindeki bir benim", benim bir dünyam var ve "ben tecrübe ediyorum" (Marcel, 1964b:16) anlamına gelir. Dünya ile insan varoluşu arasındaki bağlantı, her türlü özne-nesne ayırımına ve her türlü bilgiye göre öncelik taşır. Daha açık bir ifadeyle bedenim, benim için nesne olarak verilmeden önce "bedensel varoluşumun dünya içindeki varlığı" (dünyaya katılımı) söz konusu olmuştur. Bu ise "benim, bir bağlam içerisinde olduğum" bedenime ve dünyaya sıkı sıkıya bağlı bulunduğum ve "dünya" ile "ben" arasındaki ilişkinin "bedenim" aracılığıyla sağlandığı manasına gelir.

Halbuki birinci refleksiyon bize bilgi elde etme ve edindiğimiz bilgiler yoluyla dünyaya hakim olabileme imkanı vermiş olsa da o, kendine özgü bakış açısıyla gerçekliğin somut bütünlüğünü ve insana özgü değerleri gözden kaçırma yanlısındadır. Marcel'in birinci refleksiyona ilişkin eleştirilerinin temelinde birinci refleksiyonun esasını oluşturan soyutlamanın yanlış kullanımına ilişkin fikirleri vardır.

Marcel, somut felsefesini oluşturmaya başladıkça soyutlamaya dair güvensizliği de artmaya başlamış, "soyutlama ruhu" (spirit of abstraction) dediği, soyutlamanın yanlış kullanımına karşı sürekli bir mücadele içinde olmuştur. Bir bütün olarak alındığında, benim felsefemdeki dinamik öge, soyutlama ruhu karşısında yorulmak bilmez bir mücadele olarak görülebilir (Marcel, 1952a:1) diyen Marcel'in fanatizm, teknolojik aşırılıklar, partizan bir yaklaşımın yanlışları ve savaşa yönelik eleştirilerinin temelinde hep soyutlama ruhu olarak nitelendirdiği eğilim vardır. Peki soyutlama ruhu nedir? Marcel, soyutlama ruhunun ne olduğunu anlayabilmek için öncelikle onun soyutlama ile karşılaştırılması gerektiğini belirterek şunları söyler:

"Soyutlama, kendi başına ele alındığında, hangi türden olursa olsun, belirlenmiş bir amaca erişmek üzere girişilmesi kaçınılmaz olan zihni bir işlemdir. Psikoloji, soyutlama ile eylem arasındaki içsel bağı mükemmel bir biçimde gün ışığına çıkarmıştır. Soyutlama yapmak, öncelikle atılması gereken fazlalıkları atma girişimidir; fazlalıkların bu atılışı özde, akla dayanan bir özellik sunabilir. Bu, insan zihninin arzu

edilen bir sonuç elde edebilmesi için gerekli olan metodolojik unutmalar hakkında açık seçik bir bilinci saklı tutması gerektiği anlamına gelir. Ancak bir tür büyülenmeye kapılan zihin, soyutlamayı haklı kılan bu önceki koşulların farkında olmaya son vermiş olabilir. Soyutlama ruhu, soyut düşünmenin, somut koşulları hakkındaki bu küçümsemeden ayrılamaz, hatta ben, onun bu küçümseme olduğunu söyleyeceğim. Muhtemelen soyutlama ruhunun, belirli bakımlardan, emperyalizmin zihni plana aktarılması olarak kabul edilebileceğini söylemek yanıltıcı olmayacaktır(...)Tüm diğer kategorilerden izole edilen herhangi bir kategoriye keyfi bir öncelik verir vermez, soyutlama ruhunun kurbanları oluruz. Ama önemli olan bu işlemin, görünümlere rağmen, özde zihinsel bir düzlemde bulunmadığını iyice kavramaktır. Aslında söz konusu işlemin, değişmezcesine tutkulu olma özelliğini günışığına çıkartacak genelleştirilmiş bir ruh çözümlemesine başvurmak uygun olacaktır."(Marcel, 1952a:116)

Bu ifadelerden de çok net anlaşılacağı üzere Marcel, "bir şeyi belirlemede amaç dışı görülen veya önemsenmeyen özellik veya noktaların dışlanması" (Yıldırım, 1992:193-194) esasına dayanan soyutlamanın, zihinsel bir işlem olması ve akıl yürütmenin temelini oluşturması sebebiyle önem ve gereğinin farkındadır. Ancak idealizmle olan tanışıklığının da etkisiyle olsa gerek, idealist soyutlamanın, soyutlama sonucu olan kavram ve düşünceleri mutlaklaştırdığının ve bunları somut gerçekliğin yerine koyduğunun da bilincindedir.

Oysaki soyutlama, gerçekte yeniden somuta varmak ve somut bütünü, parçalarının birbirleriyle olan ilişkilerini gözden kaçırmaksızın kavramak için kullanılan bir yöntem, bir araçtır. Bu aracın, amaç haline dönüştürülmesi felsefe adına ciddi sorunlar doğurur.

Bu durumun farkında olan Marcel, düşüncelerini varoluş felsefesi çerçevesinde şekillendirirken, soyut düşünmenin uygun bir biçimde kullanılması gerektiğini belirterek, soyutlamaruhuna karşı somutluk ruhunu geliştirmek amacıyla olduğunu vurgulamıştır.

Gerçekliğin bir yönünü seçip onu göz önünde bulundururken, kendisinden soyutlama yapılan somut gerçekliği göz ardı ettiğimizde ya da ona gereken ilgiyi göstermediğimizde Marcel'e göre, soyutlama ruhunun tuzağına düşmüşüz demektir. Örneğin savaş ortamında karşı karşıya geldiğimiz ve öldürmek zorunda kalabileceğimiz düşmanı, yalnızca düşman olarak görüp, onun da sevinçleri, korkuları, umutları olan, seven ve sevilen bir kişi olduğunu unuttuğumuzda; insan gerçekliğinin bütünü, örneğin yalnızca ekonomik olgulardan yola çıkarak yorumlamaya yöneldiğimizde ya da bilimsel terimlerle kategorize edilebilen bir çiçeğin aynı zamanda kendine özgü renk, koku ve özellikler bütünüyle somut bir biçimde varolan bir çiçek olduğunu gözden kaçırdığımızda soyutlamanın büyüüne kapılarak somut gerçekliğin bütünlüğüne yönelik küçümseyici bir tavır takınırız (Keen, 1967:13-14). Böyle bir tavrın akla uygun bir doğrulanması yapılamaz.

Marcel somut olanın küçümsemesinin zihinsel bir boyutu olmadığını, bu küçümseme tavrının tutkulu bir yapıdan kaynaklandığını düşünerek, bu tutkulu yapıya dair ipuçlarını derinlikli bir ruh çözümlemesinin vereceğini düşünür. Marcel'e göre "Soyutlama ruhu kaynaklarını tutkulara bulur" (Marcel, 1952a:121). Tutkular ise arzu ve açgözlülükle beslenirler. Bu sebeple her zaman "Bu yalnızca odur. Bu onun dışında hiçbir şey değildir" (Marcel, 1952a:116); "İnsan gerçekliği yalnızca ekonomik olgulardan hareketle doğru açıklanabilir" türündeki genel formüllerin karşısında yer almak gerekir.

Zira Marcel'e göre, bu türden değer kaybına neden olan her indirgeme, hınc ve tutku ile beslenir ve gerçeğin bütünlüğüne karşı girilen bir tür suikaste, yani tek yönlü bir değerlendirmeye, denk düşer. Burada fark edilmesi gereken temel husus, salt görüşler olarak adlandırılan öğelerin kurban edilerek onların indirgenmesine karşılık, geriye kalan ve tek başına saklı tutulmak istenen tortu ögesine yönelik belli bir "kurgusal yüceltme" (Marcel, 1952a:116) tavrının olmasıdır. Saklı tutulan öğenin yüceltilmesi ve ona gözü kapalı bağlanması ise fanatik bir eğilime imkan vermektedir.

Böylece Marcel, soyutlama ruhu olarak nitelendirdiği tavrın, somut bütünlüğe yönelik bu indirgeyici eğiliminin bir tür yoksulluğa neden olduğunu düşünür. Ancak bu yoksulluk para ya da başarı eksikliğinden kaynaklanan bir yoksulluk değildir (Marcel, 1963:122). Bu yoksulluk, zihnin soyutlama yaparken kendisinden soyutlama yaptığı bütünün zenginliğini ve farklı yönlerini görememesinden; somut bütünlükten soyutladığı belli bir kategoriye körü körüne bir üstünlük tanınmasından kaynaklanan bir yoksulluktur.

Bu sebeple soyutlama ruhunun etkisine kapılan her düşünme biçiminin kendini kurutma/kısırlaştırma tehlikesiyle yüz yüze olduğunu belirten Marcel, somut gerçekliğin bütünlüğünü göz ardı etmeye yönelik bu tavrı "emperyalizmin zihni plana geçişi" olarak niteler.

Marcel somut gerçekliğin bütünlüğünü gözardı ederek, onun bir ögesini değerli kılan soyutlama ruhundan kaynaklanan yaşama ve yaşamsal gerçeklere karşı ilgisizlik tavrının pek çok problemin yanı sıra

totaliter ideolojilerin de gelişimine elverişli bir ortam hazırladığını vurgular. Zira bütündeki manayı göz ardı eden bu tür ideolojiler bilgelik ya da hikmet ile uyumlu değildir ve fanatizme götürmektedirler. (Marcel, 1955:47) Bu bağlamda Marcel, düşünür ile ideolog arasında bir karşılaştırma yaparak, düşünürün sürekli bir yaratıcılık hali içerisinde olup, düşüncesinin olası fosilleşme, durağanlaşma tehlikesine karşı temkinli olduğunu, oysaki ideologun bilinçsiz bir biçimde isteklerini körelttiği kendi içindeki bir parçasının kölesi haline geldiğini, ancak bu köleliğin kendisini dışarıdan zorbalık olarak gösterdiğini belirtir. (Marcel, 1997:166) Zira ideolog, kendi içinde saplantı haline getirdiği düşüncelerini başkalarına da kabul ettirebilmek için zorbaca davranabilmektedir.

Marcel, soyutlama ruhunun hınc ve tutkuya dayalı yönlerinin bilincine varılır varılmaz, onun yalnızca fanatik eğilimlerin değil, şiddetin ve en şüpheli savaş etkenlerinin arasında da yer alabileceğini anlamının olanaklı hale geldiğini ifade eder. Bu konuda o, şunları söyler: "Ortadan kaldırmaya hazır olmam gereken başka varlıklara karşı savaş eylemine girişmemi benden istedikleri andan itibaren (bunu benden isteyenler, Devlet ya da bir parti veya askerlik yahut da dini bir grup...v.b. olabilir.) yok etmeye yönlendirilmiş olduğum varlığın, bireysel gerçekliğine yönelik bilincimi kaybetmem zorunludur. Onu günah keçisine dönüştürmek için, soyutlama yoluyla onu değiştirmek kaçınılmazdır; o, komünist ya da anti faşist yahut faşist...vb. olacaktır. Burada, zihin tarafından bilinçli olarak ortaya konulan bir girişimin bulunduğunu aslında hiç düşünmedim. Hakikat çok daha derindir. Bana öyle geliyor ki, burada söz konusu olan, hınc ögesinin kuramsal ayırıştırma eğilimiyle bağlı bulunduğu bir düzenleniştir" (Marcel, 1952a:117).

Bu ifadelerden de açıkça anlaşılacağı üzere, kişiler kendi fanatik eğilimlerini ya da şiddete veya savaşa yönelik eğilimlerini haklı kılmaya çalışırken muhataplarını soyutlama ruhu yoluyla değiştirebilmekte, onları kendilerince olumsuz birtakım etiketlerle adeta bir günah keçisine dönüştürmektedirler. Böyle bir yaklaşım onlara, kendi tavırlarını haklı kılma zemini sağlamaktadır. Burada altı çizilmesi gereken temel husus, Marcel'in böyle bir tavrı zihin tarafından bilinçli bir biçimde ortaya konulan bir girişim olarak düşünmemesi, burada hınc ve tutku ögesinin yönlendirici olduğunu, bu hınc ve tutkunun ise sevgi eksikliğinden kaynaklandığına dikkat çekmesidir.

Marcel'e göre değer yitimine neden olan her tür indirgeme bir tür sevgi eksikliğinden kaynaklanan soyutlama ruhuyla ilintili olup, gerçekliğin bütünlüğüne karşı bir tür kayıtsızlıkla açıklanabilir.

Hal böyle olunca Marcel, günümüzde insan ilişkilerindeki başarısızlıkları, yaşamın az sevilip çok horlanmasını, pek çok değer anlamını yitirmesini, birinci refleksiyonun emperyalist bir tavır takınmasına ve teknolojik zihniyetin kökleşmesine bağlar.

Birinci refleksiyon emperyalist bir tavır takındığında yani her bilgi ve doğruluğu yalnızca problematik alana özgü kriterlerle yargılama iddiasında bulunduğu zaman zihinsel ve ahlâki bir problem gündeme gelir. Başka bir deyişle, insanın rakamların büyümesine kapılarak hesaplayıcı ve objektifleştirici bir düşünme biçimine kendini kaptırması ve somut varlığa karşı kayıtsız kalma durumu ciddi tehlikeleri beraberinde getirir. Böyle bir durumda kişiler nesne düzeyine indirgenir, insan "ontolojik anlam ve değerini" yitirir ve bilim, bilimciliğe (scientism) teslim olur. (Keen, 1967:19)

Marcel, kendi içinde değerlendirildiğinde bilimden, dogmatizmden uzak, disiplinli ve kesin bir yönetime sahip olması açısından övgüyle söz eder. Ancak "...tinsel gerçekliğin anahtarlarını elinde bulundurduğunu..." (Marcel, 1952a:131) iddia eden sözde-bilim alanlarına karşı bizi uarmaktan da geri kalmaz. Öte yandan bilimin bir yöntem dogmatizmiyle sonuçlanan bilimciliğe teslim olması durumunu da ürkütücü bulur. Zira bilimsel yöntemin tüm diğer yöntemlerin yerine geçebilecek yegâne güvenilir yöntem olma iddiasıyla hareket etmesi ciddi tehlikeler doğurmuştur. Bu tehlikeler, bilimle işbirliği halindeki teknolojik gelişmelere bağlı ürünlerin yanlış amaçlarla kullanımı suretiyle daha da ağırlaşmıştır.

Modern dünyada kaydedilen başarılarla bağlı olarak Batı medeniyetinin makineye benzer bir toplum yarattığına ve insanları da makinelerin kurallarına uymaya zorladığına dikkat çeken Marcel, bu suretle insanların bir anlamda makine modeline göre düşünüldüğünü ve dolayısıyla verimliliği objektif olarak hesaplanabilen bir olgu olarak gösterilmeye çalışıldığını belirtmiştir. (Marcel, 1952a:71) İnsanın bir makine muamelesi görüp "gerçekleştirdiği işiyle ya da yerine getirdiği fonksiyonu" ile eş değerde görüldüğü bir dünyada, varlığın kutsallığı fonksiyon fikriyle gölgelenir hale gelmiş, birey kendini ve diğerlerini bir "fonksiyonlar sistemi" ve "fonksiyonlar yığını" olarak değerlendirmeye başlamıştır.

Bireyin bir "fonksiyon icracısı" haline dönüşmesiyle insan yaşamı her bir fonksiyonun zamanının belli olduğu time-table gibi katı bir programa tabii kılınmıştır. Fonksiyonel bir dünyada her şeyin programlı olması, hastalık ve kaza gibi sıra dışı durumların sistemin işleyişini aksatması sebebiyle, bireyin düzenli aralıklarla adeta bir makine gibi "onarımının yapılması, gözden geçirilmesi" zarureti doğmuştur. Daha da önemlisi modern bürokratik dünyada insan ve insan ilişkileri gibi ölüm de anlamını yitirmiş, sanki kâr zarar çizelgesi gibi, kullanılamaz olanın, kullanışlılığını yitirenin, toplam hanesine kayıp olarak yazılması

gerekenin defterden kaydının silinmesi haline gelmiştir. Ölümün kişisel anlamını yitirdiği bir dünyada insanlar bir dosyadaki numaralarla eşleştirilerek sınırsız sayıdaki numaradan birine dönüşmüştür.

Bu tür bürokratik toplumlarda insanlar, büyük bir idari mekanizmanın küçük birer dişlisi olarak düşünüldükleri için, onlar, fonksiyonlarına gönülden bağlanamayacağı bir görev muamelesi yapmışlar (Marcel, 2001:40), işlerine dair samimi duygularını yitirmiş, işten atılma korkusuyla görevlerini ifa etmişlerdir. Bu tarz yaptırımlar ise, onların yaşam kalitelerini olduğu kadar insan ilişkilerini de doğrudan etkilemiştir. Modern toplumda insanların mesleği ve işi hayatının merkezi haline geldiği için, birliktelik ve samimiyet her geçen gün anlamını yitirmiş, insanların birbirlerini değil, yaptıkları işin tekniğini kavramaları önem kazanmış; bireylerin bir makinenin parçaları gibi birbirine bağlandıkları topluluklaşan bir dünyada insanın "ontolojik itibarı"nın yanı sıra sevgi, dostluk, arkadaşlık, gibi temel değerleri de anlamını yitirmiş, yabancılaşma temel problem haline gelmiştir.

Marcel'e göre mekanizasyonun en önemli etkilerinden biri bu yabancılaşmaya ve yerine getirilen fonksiyon ile özdeşleştirilmeye bağlı olarak ortaya çıkan bazı insanlara yönelik, bir tür ikincil ya da "alt-insan" tavrının oluşturulması olmuştur. Böylece insanın değerinin "gerçekleştirdiği işine eşdeğer" görüldüğü teknokratik topluluklarda varlık'ı varlık olmayandan, amaçları araçlardan ayırt edememekten kaynaklanan sıkıntılar baş göstermiştir.

Olağanüstü gelişen ve özelleşen teknik ilerlemeler, insanın tasarrufundaki tüm kaynakların rasyonel olarak düzenlenmesi amacına hizmet etmekle kalmamış, tekniğin sağladığı kolaylıkların cazibesine kapılan insan kendisi için neyin iyi neyin kötü, neyin amaç, neyin araç olduğunu ayırt edemez hale gelmiş, böyle bir dünyada insanın tasarrufundaki araçlar topluluğu adeta hizmet etmeleri gereken amaçların değerine sahip olmuşlar, insan yaşamı "...her geçen gün kıymetsiz bir olgu" (Marcel, 2001:166) haline gelmiştir. Başka bir deyişle uygulamalı bilimlerin hızlı gelişimi için ödenen külfet, tinsel yaşamlarımızda engin bir fakirleşmeye neden olmuştur.

Ancak Marcel'e göre, günümüz problemlerinin pek çoğu çok az güce, araca veya enerjiye sahip oluşumuzdan değil, sahip olduklarımızı gereği gibi denetleyemememizden ve teknolojik başarılarla gereğinden fazla bir özdeğer atfederek araç ve amaçları karıştırmış olmamızdan kaynaklanmıştır. Bu araçların amaçlara dönüşümü durumu Marcel'inpanteknisizm ya da son noktada gerçek bir özgürlük olmaktan çok, bir putperestliğe ve esarete dönüşen "tekniklerin azadı"(emancipation) dediği şeyin sonucudur. Teknik özerklik karşısında insan özerkliğinden söz edilemeyeceğini ifade eden Marcel, teknik bilginin ve teknolojik süreçlerin yanlış kullanımına bağlı olan böyle bir durumun adeta bir putperestliği beraberinde getirdiğini, teknoloji ruhunun mutlaklaştırılması ve "teknokratik düzenin köleliği" denilebilecek bir olgunun ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmiştir.

Teknolojik zihniyetin gelişmesi ve hatta mutlaklaşması ile teknikler adeta insanı insanlıktan uzaklaştırma araçları yani "indirgeme teknikleri" haline gelmiştir. Marcel indirgeme teknikleri ifadesi ile kişilerin saygınlığına saldırmak ve onu tahrip etmek ve onları azar azar birer insan atığı ürünlere, yalnızca kendini düşünenlere dönüştürmek için, sonunda da sadece zihinsel düzeyde değil, aynı zamanda ruhlarının derinliklerinde de kendilerinden umutsuz hale getirmek için, kasten faaliyete geçirilmiş bir metotlar topluluğunu anlamıştır (Marcel, 1952:30). İndirgeme tekniklerinin ve soyutlama ruhunun tarihte Nazi toplu katliamlarında en ürkütücü şekliyle iş başında olduğuna dikkat çeken Marcel, günümüzde de bu tekniklerin dünyamızda kökleşmeye başladığını vurgulamıştır.

Yaşamı kolaylaştırıcı araçları üretme ve onlara sahip olma tutkusu o denli ileri boyutlara ulaşmıştır ki, yüzyılımızda teknik insanın desteklenmesi adeta yaşam hedefi haline gelmiştir (Marcel, 1963:160-161). Böylece üretime bağlı olarak insanın kendini anlam ve değerini tek yaratıcısı gibi görme eğilimi ortaya çıkmış, bu eğilimin özellikle akılsal olmayan bir gurur ve hırsıyla birleşmesiyle, insana yine insan aracılığıyla gelen ciddi tehdit unsurları oluşmuştur. Bu bağlamda teknokratik çılgınlığın en bariz örneklerinden olan savaş ile teknik ilerlemeler arasındaki ilgi dikkate değerdir.

Bu konuda Marcel, "...İlim ve tekniğin devletleştirilmesinin şüphesiz zamanımızın en büyük felaketi olduğunu" (Korlaelçi, 1990:27) belirterek şunları söyler: "...Savaşın gitgide teknisyenlerin işi olduğunu bilebiliyoruz. Savaş, yaş ya da cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm nüfusu yok etmenin ve giderek daha fazla araç ve gereçlerle donatılmış laboratuvarların derinliklerinde operasyonları yöneten az sayıdaki bireyler tarafından yönetilmenin ikili özelliğini sunuyor. Zamanımızda savaşın ve teknik ilerleyişin kaderi, bu bağlantı, şans eseri olsun ya da olmasın, girift bir biçimde birbirlerine bağlı gibi görünmektedir...ve hatta en azından şu anki tarih sahnesinde, teknik araştırmalara...hız veren her şeyin aynı zamanda savaşçı giderek daha temelden yıkıcı hale getirmekte olduğu" (Marcel, 1952a:60-62) söylenebilir.

Aynı şekilde Ellul de, bugün ulaşmış olduğumuz tarihsel gelişim aşamasında bir bireye, bir ülkeye veya bir sisteme meydan okumanın, yegâne teknik bir meydan okuma olduğunu vurgulayarak, yalnızca

teknik bir gücün teknik bir güce karşı durabileceğini, başka her şeyin silinip süpürüleceğini ifade etmektedir. (Ellul, 2003:96)

Şüphesiz verdiği maddi ve manevi kayıplar, istismar ettiği gerçeklikler düşünüldüğünde, şu ya da bu sebeple savaşın haklı kılınması mümkün değildir.

Marcel, özellikle II. Dünya Savaşında, toplama kamplarında ölen çocuklar ya da hava bombardımanı nedeniyle yaşamını yitirenleri hatırlatarak, yaşama yöneltilen bu türden cinayetleri haklı kılacak bir gerekçe olmadığını dile getirir. Bu nedenle o, savaşın bir tür sevgi eksikliğinden kaynaklanan soyutlama ruhuyla ilintili olduğu gibi, yalanla da arasında sağlam bir bağ bulunduğunu düşünür: Bugün yalanla savaş arasında çözülmez bir bağ bulunmaktadır; bugün diyorum, çünkü söz konusu olan, sözcükleri kendi kendine bağlayan bir bağlantı değildir. Bize kendisini sunduğu haliyle varoluşun edimselliğinde, savaşın yalana, çift yönlü yalana bağlı olduğunu onaylamamak olanaksızdır. Başkasına söylenen yalan ve kişinin kendisine söylediği yalan; zaten her ikisi de sıkıca birbirine bağlı ve muhtemelen de hukuken birbirinden ayrılmaz durumdadır (Marcel, 1952a:114).

Savaşı yapanlara ya da ona maruz kalanlara kabul ettirmenin ancak organize yalanlarla mümkün olduğunu düşünen Marcel, özellikle bugün "yapmak" ve "maruz kalmak" fiilleri arasındaki ayrımın silindiğini, bu noktaya odaklanılmadığını belirtir.

"Savaşı kabul ettirmek için bugün artık çıkarıcılık düzlemine yerleşmeye kimse cesaret edemez, yalnızca zorunluluğun ya da sözüm ona dinsel gerekliliğin düzleminde yer alınır. Sözüm ona dinsel olanın kategorisi, ırk savaşlarını olduğu gibi devrimci savaşları, sınıf savaşlarını kapsar. Böyle yönlendirilmiş olan her propagandanın temelinde yalan olduğunu göstermek elbette çok kolaydır."(Marcel, 1952a:114)

Marcel yukarıdaki ifadelerinde savaş ve yalan arasındaki ilişki gibi, modern dünyada propagandanın gücüne de dikkat çeker. Propaganda teknikleri, istenilen amaçlar doğrultusunda kullanılarak bireyler yönlendirilebilir ve "bir hedefe yönlendirilmiş olarak" kullanılan her propaganda ise yalan ile ilişkilendirilebilir.

Marcel, her ne kadar indirgeme teknikleri arasında propagandadan söz etmemiş olsa da, modern dünyanın her geçen gün otantik içeriklerinden büyük ölçüde boşaltılan kelimelerin cazibesine kapıldığını belirterek, propagandanın insanları etkilemek suretiyle "ayartma" amacıyla kullanılabileceğine dikkat çekmiştir.

Günümüzde propaganda tekniklerinin bireylerin farkında olmadan kuşatılmalarına ve kitlelerin manipüle edilmesine imkan verdiği bilinen bir gerçektir. Aynı fikirler, aynı imajlar, aynı söylentiler kompleksinin uzun ve uyutucu tekrarı insanı, doğasının propaganda tarafından asimilasyonu için hazırlar. Nefret ve kızgınlık gibi insani duyguların kullanılması ve propagandanın gücünden kaynaklanan zihin karışıklığından yararlanılması suretiyle kızgınlık duyulan her şey, resmi düşmana dönüştürülür. Propaganda her bireyde potansiyel olarak varolan kendini haklı çıkarma isteğini kullanarak, onlara olumsuz olduğunu düşündükleri şeyleri kendilerine devredebilecekleri "günah keçileri" sunmakta zorlanmaz. Bu suretle bireyler, olumsuzlukları ve kötülükleri devrettikleri günah keçilerinin devreye girmesiyle kendilerini haklı çıkmış, doğrulanmış ve arınmış hissederler (Ellul, 2003:380-384).

Bu suretle propaganda mekanizması, ikna girişimleriyle uzun vadede bireylerin tinsel ve doğal eğilimlerini etkilemek suretiyle, onların eleştiri yeteneklerini köreltmeyi ve her türlü öneriye açık, kolay harekete geçirilebilir bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu realiteye karşı Marcel bizi uyararak, insana yönelik tinsel tahribatın fiziksel tahribat ile el ele gittiğini belirtmiştir. Ona göre, "atom bombası ile işlenen fiziksel tahribat ve insanı indirgeme teknikleriyle işlenen tinsel tahribat arasında...gizli bir bağ vardır" (Marcel, 1952a:10) önemli olan bu bağı fark edebilmektir.

Bu tehlikelere karşı bizi uyararak Marcel, hangi sebeple gerekçelendirilmeye çalışılırsa çalışılsın bugünkü haliyle savaşın başlı başına bir günah unsuru olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla bugün savaşın hizmetinde kullanılabilecek olan her teknik ise "günaha ilişkin teknikler", "günaha hizmet teknikleri" haline gelmişlerdir. (Marcel, 1952a:71) Öte yandan teknik başarıların desteklenmesinin tek hedef haline geldiği bir dünyada teknik insanın yaratma ile üretme kavramlarını karıştırma ve kendini anlam ile değer tek yaratıcısıymış gibi görme eğiliminden kaynaklanan gururu ise Marcel'e göre, bir başka günah unsurudur.

Zira üretim, tekniğe dayalı iken yaratma meta-teknik/meta-problematik düzene aittir. Yaratıcılığın dışarıdan, dünyanın zorunluluğundan değil, içeriden, ölçülemeyen ve açıklanamayan iç dünyamızın derinliklerinden çıkıp geldiğini ifade eden Marcel'e göre, tekniğinin içine gömülüp kalmış ve bütündeki manayı gözden kaçırmış teknik adamın hürs ve gururu ancak nihai bir günah olarak nitelendirilebilir. (Korlaelçi, 1990:222)

Marcel, ilahiyatla ilgili olmayan felsefi bir çalışmada günah kavramını kullanmanın bir takım itirazlara neden olabileceğini vurgulayarak, bu itirazların haklı olabileceğini belirtir. Ancak XX. yüzyılın ilk yarısında yaşanan sistemli kötülükler karşısında yalnızca inanan insanların değil, Tanrı'nın varlığını kabul etmeyen inanan insanların dahi bu vahşeti ve dejenerasyonu günahın değişik belirtileri olarak değerlendireceklerine ve her geçen gün daha yoğun bir biçimde ahlâki bir yozlaşmaya tanık olacaklarına dikkat çekmektedir.

Sonuç

Marcel ahlaki yozlaşmanın, yaşamın değeri ve saygınlığını küçümseyen bir yaklaşımın sevgi eksikliğinden kaynaklanan bir tür soyutlama ruhuyla ilgili olduğunu düşünür. Bu doğrultuda o, güç, ihtilaf, sahip olma tutkusu ve savaş arzusu ile yanıp tutuşan, arzu ve korkuya teslim olmuş modern dünyanın sorunlarına çözüm önerileri ararken, bulunduğumuz koşullarda, filozofa düşen görevin ne olduğunu ve felsefeden ne beklenebileceğini de açıkça ifade eder. Ona göre, günümüzde filozofun görevi öğretici olmaktan çok "uyarıcı" olmaktır. Filozof adına yaraşır bir filozof "insanı, insanca olmayan şeylere yönelik sıra dışı çekimlere karşı savunmak" (Marcel, 1952a:193) ve uyarmak sorumluluğundan vazgeçmemelidir. Kendisinin de bu sorumluluğa uygun davrandığını, çalışmalarını uyarılarla donattığını ifade eden Marcel, insanları karşı karşıya kaldıkları insanca olmayan tuzaklara ve yanlış yönlendirmelere karşı uyarma durumunda olan filozofun teknik dünya ile tinsel dünya arasındaki arabuluculuğuna ciddiyetle gereksinim duyulduğunu belirtir. Ona göre atom bombasının neden olduğu fiziksel tahribat ve insan indirgeme tekniklerinin sebep olduğu tinsel tahribat arasındaki gizli bağı açığa çıkarmak kesinlikle "reflektif düşüncenin görevidir" (Marcel, 1952a:10).

Somut felsefeye düşen görev ise, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte başlayan insan problemlerini, uygun teknikleri kullanan ve doğru yolu izleyen herkes tarafından çözülebilecek ve tüm ayrıntılarıyla serimlenebilecek problemler olarak görme ve "bilgi" ile "bilgeliği" birbirine karıştırma eğilimine karşı uyanık olmaktır.

Zira insan, hakkında bilimsel olarak ne denli çok şey bilirsek bilim muhtemelen özü hakkında o denli az aydınlanmış olduğumuz, sırlı bütünlüğü olan somut bir varlıktır. (Marcel, 1967:62). Somut olanı araştıran metafizik düşünce, insanın ayrı yetilere bölünmesinden önceki bir kaynaktan çıkmıştır. Bu sebeple soyutlama ruhuyla hareket eden bir yaklaşım, yetiler arasında bölünmelere sebebiyet verdiği için somut olanın tam anlamıyla kavranmasına engel teşkil edecektir. Dolayısıyla somut olan yalnızca bilimsel soyutlama sürecinin ötesine geçmek suretiyle gereği gibi kavranabilecek ve yeniden keşfedilebilecektir. Somut olanın, yalnızca soyutlamaların üstesinden gelmek suretiyle kavranabileceği yolundaki "kör-sezgi" ya da önsezi Marcel'in metafizik düşüncesinin ardındaki dinamik ilkedir (Gallagher, 1962:121). Bu sebeple insanı "rakamsal" ve "kontrol edilebilir" bir çerçeveye yerleştirmeye çalışmak, onun üretici aktivitelerini ön plana çıkarırken yaratıcı aktivitelerini ve tinsel yönünü göz ardı etmek insana yönelik indirgeyici bir tutum olacaktır. İndirgeme tekniklerinin insanın değer ve anlamını alçalttığı, onun kutsallığını sözde-kutsal bir model ile değiştirdiği bir durumda; somut felsefe varlığa meta-teknik/meta-problematik bir yaklaşımın kaçınılmazlığını vurgulayarak aşk, umut, sadakat, yaratıcılık gibi "bilimsel doğrulanabilirlik" temeli üzerinde değerlendirilemeyen somut ve kişisel tecrübelerle yoğunlaşarak; kişisel tecrübelerin Aşkın Varlık'a yönelen metafizik derinliğine dikkat çekerek; insana ontolojik değer ve itibarını teslim edecektir.

KAYNAKÇA

- BLACKHAM, H. John (2005). *Altı Varoluşçu Düşünür*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- ELLUL, Jacques (2003). *Teknoloji Toplumunu*, (Çev. Musa Ceylan), İstanbul: Bakış yayınları.
- GALLAGHER, Kenneth (1962). *The Philosophy of Gabriel Marcel*, New York: Fordham University Press.
- KEEN, Sam (1967). *Gabrie lMarcel*, Virginia: John Knox Press.
- KORLAELÇİ, Murtaza (1990). "Gabriel Marcel'e Göre Teknik ve Günah", *Felsefe Arkivi*, sayı 27, s.221-235.
- MARCEL, Gabriel (1952a). *Man Against Mass Society*, (tr. G.S.Fraser), Chicago: Henry Regnery Co.
- MARCEL, Gabriel (1952b). *Metaphysical Journal*, (tr. Bernard Wall), Chicago: Henry Regnery Co.
- MARCEL, Gabriel (1955). *The Decline of Wisdom*, New York: Philosophical Library.
- MARCEL, Gabriel (1963). *Existential Background of Human Dignity*, Massachusetts: Harvard University Press.
- MARCEL, Gabriel (1964a). "Some Reflections on Existentialism", *Philosophy Today*, 8:4
- MARCEL, Gabriel (1964). *Creative Fidelity*, (Tr. Robert Rosthal), New York: Farrar, Straus and Company.
- MARCEL, Gabriel (1967). *Problematic Man*, (Tr. Brian Thompson), New York: Herderand Herder.
- MARCEL, Gabriel (1973). *Tragic Wisdomand Beyond* (Including Conversations between Paul Ricoeur And Gabriel Marcel), (Tr. Stephen Jolinand Peter McCormick), Evanston: North Western University Press.
- MARCEL, Gabriel (1997). *Beingand Having*, (tr. Katharine Farrer), Westminster Dacre Press.
- MARCEL, Gabriel (2001). *The Mystery of Being* (2 vols.), (tr. G.S.Fraser), Indiana: St. Augustine's Press.
- MUŞTA, M. Celalettin (1998). *G. Marcel'in Varoluşçuluğu*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- RENEAUX, Roger (1994). *Egzistansiyalizm Üzerine Dersler*, (Çev. Murtaza Korlaelçi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- YILDIRIM, Cemal (1992). *Bilim Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.